Írta: Erdélyi "Eszkimo" Péter
2014. december 08. hétfő, 12:08

Bánffyhunyad, Kalotaszeg fővárosa évszázadokon át pompásan faragott parasztházairól és mesebelien díszített kazettás mennyezetű középkori templomáról volt nevezetes. Az utolsó két évtizedben azonban a városka szinte teljesen új arcot öltött. Mára már a száznál több feltűnően díszített cigány palota határozza meg a külsejét. Olvasóinkat Rézműves Picu, a legtiszteletreméltóbb helyi cigány palotatulajdonos fogadta a befejezés előtt álló villájában.

Írta: Erdélyi "Eszkimo" Péter
2014. december 08. hétfő, 12:08

A háromszintes, háromszáz négyzetméternyi alapterületű épület nyolc szobája, három terme, konyhája, sőt a mellékhelyisége is fürdik az aranyban. Az embert szinte elvakítja a csillogás. Itt ültet le Picu bácsi az egyik díszesen faragott hatalmas trónusába.

– Milyen mintákat követtek, amikor palotáik pagodaszerű tetejét, barokkosan díszített homlokzatát építették?

– Őseink Indiából érkeztek, onnan hozták keleti ízlésüket. Időközben persze sokat módosultak álmaink, hiszen több nemzedékünk élt először Besszarábiában, majd Ó-Romániában végül itt Erdélyben is.

– Az épületeik fényűzőek, harsány színűek. Mit szeretnének ezekkel az erős hatásokkal kifejezni?

– Mi a házainkat ugyanúgy, mint az asszonyainkat, csillogó „ruhákba” öltöztetjük. Erőteljes színvilágunk derűt sugároz, a fiatalságot juttatják az eszünkbe, az egészség érzését kölcsönzik házainknak is.

– A gazdagsággal való hivalkodásukat csupán én érzem?

– Természetesen villáink a sikerünket is kifejezik, hiszen aki ilyen palotát képes emelni a családjának, az az illető nagyszerű üzletember, aki mindent képes megadni szeretteinek, sőt annál többet is.

Az nem túlzás-e, hogy a szobák mennyezetén az euro, a falakon a dollár, az épületek tetején pedig a Mercedes autó jelképét jelenítik meg?

– Őseink fémművesek voltak, pálinkafőző rézüstöket és egyebeket készítettek, lovakkal kereskedtek, de bizony nagyon nagy szegénységben éltek, amikor 1955-ben Bánffyhunyad mellett letelepültünk. Ceauşescu halála után azonban beköltözhettünk a városba és sikerült kitörnünk a nyomorból és boldogok vagyunk, ha úgy tetszik, ezt ünnepeljük a mai napig.

– A gazdag gádzsók igyekeznek titkolni vagyonukat. A kívülálló nem is igen érzékeli azt, hogy milyen fényűző a házuk. A kalderás cigányok miért dicsekednek a házaikkal?

– A gádzsók valójában arctalan házaikban, szívtelen berendezéseik között élnek. Mondhatnám, bunkerszerű épületeikben rejtőzködnek. Ráadásul az, aki ilyen otthonra pillant, külsejéről nem képes megállapítani, hogy ki lakik benne, hiszen az illető sem önmagáról, sem nemzetségéről nem árul el vele semmit. Az a ház valójában nem is övé, hiszen nem őt fejezi ki. Én gyakran járok nyugatra és azt látom, hogy például ugyanolyan dísztelen modernista kockaházakban, vagy egy kaptafára készült mediterrán jellegű épületekben laknak az írek Írországban, mint a franciák Franciaországban, de Magyarországon is épülnek ilyenek...

– Honnan szerzik be a bútorokat és az egyéb berendezési tárgyakat, tapétákat, csempéket, egyebeket?

– Főleg Nyugat-Európában vásároljuk őket, de nem katalógusokból válogatunk, hanem a boltok kirakataiban szeretünk beléjük, vagy sokszor aukciókon mosolyognak ránk. Mi a régi tárgyakat szeretjük, az ősi dolgokat, hiszen azoknak történetük van, azok már bizonyították, hogy időtállóak.

– Nekem úgy tűnik, hogy maguknak mindegy, milyen az adott tárgy stílusa, inkább az a fontos, hogy minél több aranyozás legyen rajta. Jól látom ezt a törekvést?

– Az aranynak sok jelentése van, hiszen a Nap lakozik benne és ráadásul a gazdagságot juttatja az ember eszébe. Fenséges, csodálatos, igéző. Szóval jólesik az embernek benne fürödnie, szeretteit benne látni. Szép és biztonságot is sugall.

–Azt tapasztaltam, hogy maga a feleségével kis házban lakik. Akkor minek kellett ilyen hatalmas épületet emelniük?

– Hét gyermekem született, akik már tizenkilenc unokámat nevelik. Nekik és a többi rokonomnak építettem ezt a palotát, hogy mindenkinek legyen hely, ha összegyűlik a család valamilyen ünnepre. Mégsem küldhetem őket szállodába, nem igaz?

Arra a kérdésemre azonban, hogy minden egyes csúcsdísz azt jelenti-e, hogy a ház ura pontosan annyi kiló aranyat őriz a kincstárában, csupán azt a választ kapom cinkos mosoly kíséretében, hogy ez mindössze városi legenda, amolyan mendemonda.

***

A MÜPA megálmodója kedvezően értékeli, sőt egészen fellelkesülten beszél a hunyadi cigány palotákról, amelyeket a közelmúltban ismét megcsodált.
– Imádom! Bánffyhunyad olyan, mint Las Vegas! Ezek az épületek valójában az egyéni feltörekvések megannyi emlékművei. Játékosabbak a „tűzépbarokknál”, valójában a neobarokk újra írott változatai. Nekem a manierizmust juttatják eszembe, mert különleges ritmusú kompozícióikkal, valóságellenes szerkezeteikkel és új szépségeszméikkel varázsolnak számunkra naiv mesevilágot. Gyermeki énünk köszön vissza, ha rájuk nézünk, amikor még szabadon mertünk gondolkodni, ösztönösen és infantilis módon cselekedni. Ezek a cigányok nem a fejükkel gondolkoznak, hanem alsóbb csakrákkal, gyomorszinten, amit nem szabad elítélni – vallja Zoboki Gábor tervezőmérnök.

***

Tasnádi György belsőépítész szerint kétségtelenül hatással vannak a cigány palotákra a

cigányság keleti gyökerei, ízlésvilága, de ennél mégis többet árulnak el.
– Ezek a házak valóban közösségi együttlétekre szolgálnak, ahol ehetnek-ihatnak, táncolhatnak az emberek, de elsősorban mégis reprezentáció céljából építették őket. Mindenki bizonyítani akarja egyrészt önmagának, másrészt szűkebb közösségének a boldogságát, a sikerét, a kiemelkedettségét és ezt a házával teheti meg a legkifejezőbben – magyarázza a roma-villák sajátos üzenetét a szakember.

***

Szuhay Péter néprajzkutatónak is árulkodnak a paloták. Szerinte a kalderás cigányok önbecsülésüket, emberi értéküket azért fejezik ki ilyen gátlástalan módon, mert egykor mérhetetlen szegénységben éltek, fájdalmas megvetettségben volt részük. Meggyőződésük szerint ezekkel a palotákkal akarják bizonyítani azt, hogy ők is érnek annyit, mint a többi ember.
– Ide kívánkozik példának Szabó Zoltán Cifra nyomorúság című szociográfiai dolgozata, amelyben arról olvashatunk, hogyan igyekeztek a nincstelen summások a módos gazdákhoz hasonlítani. Képesek voltak egy rend ruháért egy tehén árát kifizetni. Akkoriban ez a mondás járta: „Hadd korogjon, csak ragyogjon!” De a házépítés az öltözködésnél sokkal többet jelent, hiszen ez valódi kincsképzés, bizonyítja ezt, hogy hétköznap a családok a palotáik helyett a közelben álló apró házaikban élnek, hasonlóan a magyar parasztokhoz, akik egykoron a tisztaszobákat kizárólag reprezentációs céllal tartották fent – magyarázza a folklorista.